

Bölgesel İdare ve Yerel Demokrasi Projesi Sinop Toplantısı Notları, 17 Ekim 2015

Bölgesel İdare ve Yerel Demokrasi Projesi'nin Batı Karadeniz TR82 Kastamonu alt bölgesindeki (Kastamonu, Çankırı, Sinop) istişare toplantısı 17 Ekim 2015'te Sinop'ta, Samsun, Gerze, Trabzon, Sinop, Ankara ve İstanbul'dan toplam 42 kişinin katılımıyla düzenlendi. Toplantıya hem sivil toplum temsilcileri hem de mesul oldukları projeleri yurttaşlara aktarmaları için ilgili kamu kuruluşları davet edilmişti. Davet edilen 37 kamu kurumundan üçü (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürü, Sinop İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürü ve Sinop İl Milli Eğitim Müdürü) katılacağını bildirdiği halde toplantıya katılmadılar.

Toplantıda sendika temsilcileri, meslek odaları, akademisyenler, çevre örgütlerinden ve çeşitli STK'lardan aktivistler, avukatlar, Sinop Nükleer Karşıtı Platform üyeleri, CHP Sinop İl Başkanlığı, gazeteciler ve İnceburun'da kurulması rivayet edilen nükleer santralin işletmesine talip Fransız kamu şirketi GDF Suez'in (yeni ismi Engie) iletişim ajansı Dokuzuncu Sanad'dan bir temsilci yer aldı. (Toplantı katılımcısı kurumların listesini raporun en altında bulabilirsiniz)

"Kuzey Anadolu'da Kalkınma Öncelikleri ve Kamusal Yatırımların Bölgeye Etkisi" başlıklı yuvarlak masa toplantısı, 10 Ekim Ankara katliamında kaybettiklerimizin anılması ile başladı. Helsinki Yurttaşlar Derneği'nden (hYd) Fikret Toksöz'ün açılış konuşmasının ardından katılımcılar kendilerini tanıttı.

hYd Proje Koordinatörü Emel Kurma, Helsinki Yurttaşlar Derneği'nin (www.hyd.org.tr) çalışma alanlarını ve faaliyetlerini aktardıktan sonra projenin kapsam ve hedeflerini özetledi:

"Helsinki Yurttaşlar Derneği'nin 'Bölgesel İdare ve Yerel Demokrasi Projesi' (www.yereldemokrasi.org), yerel ve bölgesel politikaların belirlenmesi ve uygulanmasında sivil toplumun, yurttaşların rolünün etkinleştirilmesine katkıda bulunmayı hedefliyor. Proje kapsamında yaptığımız toplantılarda, bölgesel politika açısından önem arz eden somut meseleleri tespit edip, bu konuları yerel katılım açısından ele alıyoruz. Vatandaşların kendi hayatlarını etkileyen politikaların belirlenmesinde söz sahibi ve müdahil olma imkânlarını genişletmeyi amaçlayan bu çalışma kapsamında pilot seçtiğimiz toplam yedi kalkınma bölgesinde benzer toplantılar düzenliyoruz. Bu çalışma ile kamu ve sivil toplum arasında müzakere ve mücadeleyi beraber yürüten bir alan yaratmayı, ilgili tarafların eşit katılımını, açık ve şeffaf bilgi paylaşımını hedefliyoruz. Sinop'un da içinde yer aldığı TR82 bölgesinde kalkınma önceliklerini, kamusal yatırım projelerinin ve özel olarak da olası bir nükleer santralin bölgeye etkisi konusunu da bu genel bağlam içinde ele alacağız."

Ardından proje araştırmacısı Barış Alp Özden, TR82 bölgesinin nüfus, istihdam ve sosyal yapısını, bölgesel gelişme vizyonunun genel çerçevesini ve bölgenin temel problemleri ile yerel gündemlerini özetlediği araştırmasını sundu:

"TR82 bölgesinin tarımsal ürün çeşitliliğini, zengin orman varlığını ve turizm potansiyelini güçlendirerek daha bütünlüklü ve sürdürülebilir bir gelişme sürecine ulaşma şansı bulunmaktadır. Tarım topraklarının kaybı ve genç nüfusun bölge dışına göçü, TR82 bölgesinin ekonomik ve sosyal kalkınması bakımından önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu nedenle tarımsal faaliyetlerin ve kırsal kalkınmanın bölgesel bir planlama ile teşvik edilmesi ve korunması büyük önem arz ediyor. Ayrıca enerji kaynaklarının daha etkin biçimde kullanılarak

çevresel tahribata neden olunmaması, doğal kaynakların sürdürülebilir olarak kullanılması, bölgeye insan kaynağı çekme ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama noktasında önemli adımlar olacaktır. Bölgedeki enerji ve çevre yatırımları planlanırken bu konular öncelikli olarak kamu ve yurttaşlar tarafından göz önünde bulundurulmalıdır.”

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı'nın (KUZKA) 2014-2023 Bölge Planı'nı aktarmak üzere konuşmacı olarak davet edilen KUZKA Genel Sekreteri toplantıya katılmayı reddettiği ve ajanstan başka bir ilgili de katılmadığı için projenin bundan önceki toplantılarında olduğunun aksine, Sinop toplantısında merkezi ve yerel idarenin kalkınmaya ilişkin perspektifini ilk ağızdan öğrenmek mümkün olmadı. KUZKA'nın bölge planı, yuvarlak masa tartışmaları esnasında diğer konuşmacılar tarafından özetlendi ve değerlendirildi.

Toplantının öğleden önceki bölümünde “Bölgede Sürdürülebilir Kalkınmanın Seyri ve Geleceği” başlıklı oturumda ilk olarak, “Ekonomik kalkınma daima kamu yararına mıdır, büyüme ile kalkınma her zaman aynı anlama mı gelir?” soruları etrafında Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden Prof. Dr. Fikret Adaman kısa bir tartışmaya hazırlık konuşması yaptı:

Benim bakış açım, kalkınmanın büyümeye eşitlenemeyeceği yönünde... Kalkınma konusu, ülkenin ürettiği 'pastanın' kişi başına ne kadar büyüdüğü ile tartışılır; ama bu pastayı nelerin oluşturduğunu pek tartışamayız. Literatürde kalkınmaya ilişkin problemler üç noktada öbeklenir:

Birinci boyut, yönetişime ilişkin problemlerdir... Nasıl bir gelecek bizi bekliyor, sorusunu geniş halk kesimleri hep birlikte cevaplamalıdır; bu soruyu yurttaşlar, sivil toplum, bilim insanları ile katılımcı mekanizmalarla tartışıyor olmalıyız. Ne tür katılım mekanizmaları var olmalı ki gücümüz olmasa bile sözümüz dinlensin? Bu mekanizmaların tesis edilmesi lazım...

İkinci boyut sosyal boyuttur. Örneğin üretim yaparken iş kazalarını nasıl önleyeceğiz? Gelir ve servet bölüşümü hangi yöntemle yapılacak? Avrupa ve belki de dünya ile karşılaştırıldığında, geliri ortalamanın altında olan geniş bir kesim için haftada 60 saate varan bir çalışma süresi söz konusu Türkiye'de... Gelir dağılımı bakımından OECD ve Avrupa içinde en kötüsüyüz. Yoksulluk, yoksunluk kavramı ile ifade edilen, belli bir seviyenin altında maddi kazancı olan kesimin oranı nedir? Bu kesim açlıktan ölmüyor ama açlık sınırının bir miktar üstünde yaşıyor, çocukları iyi eğitim alamıyor. Bu kesimin büyük kısmı bu fasit dairenin dışına çıkamayacak.

Üçüncüsü ekolojik boyuttur. Büyüyoruz, ama bu büyüme ne tür çevresel zararlara mal oluyor? Servet dağılımı, fakirlik oranı vb. ölçülebilir konulardır. Fakat çevre hususu, kolayca ele avuca sığmaz, ölçülemez; çünkü çevre alınıp satılabilir bir değer değildir; temiz hava satın alınamaz örneğin. Ekoloji ile ilgili konular yapısı gereği çok karmaşık meselelerdir; 2030 yılında küresel ısınma nedeniyle deniz suyunun ne kadar yükseleceği konusunda bilim insanları anlaşabilmiş değil mesela... Beklenen Marmara depreminin zamanını söyleyemiyoruz örneğin. Çevreye verilen zararın gelecekteki maliyetini şimdiden ölçemiyoruz. Hem zamansal hem ölçeksel olarak çok boyutlu bir süreçle karşı karşıyayız. Her şeyden önce ekolojik meseleler hem paydaşlar hem de kuşaklar arasında çıkar çatışmalarına sebep oluyor. Ve üstelik bizim hızlı karar almamız gerekiyor.

Kalkınmayla ilgili bir karar almak istiyoruz fakat bunun çevresel maliyeti nedir? Bu çevresel maliyet çoğunlukla rakamsal olarak zikredilemez. En başta, çevrenin değerini nasıl ölçeceksiniz? Yok olan bir hayvan türüne nasıl bir değer biçeceksiniz? Bu gibi konularda tek boyutlu bir fayda-maliyet hesaplaması yapılması çok sorunlu... Türkiye’de, çevreye verilen zarara ilişkin bir rakam belirtilmiyor, henüz oralara gelemedik. Yine de çevresel zararlara maliyet biçilmesine çok dikkat etmeliyiz; “madem çevreye verdiğimiz zararın maliyeti budur, al paranı sus” denebilir ileride. Üstelik çevresel maliyetleri sadece parasal kritere de indirgeyemeyiz.

Dikkate alınması gereken ama atlanan bir husus, bu işlerin riskler ve bilinmezlerle birlikte gelmesi; örneğin trafikte araba başına 100 km’de karşılaşacağınız kaza ihtimalini istatistikî olarak belirlemek mümkün olabilir fakat kimi durumlarda (nükleer santral bunların en başında geliyor) kaza ihtimalini belirleyemezsiniz. Dolayısıyla nükleer konusunda zarar maliyetini öngöremiyoruz. Üstelik kaza ihtimalinin düşük olduğunu varsaysak bile zarar maliyeti çok çok yüksek. Bu nedenle, “ihtiyatlı davranalım ve nükleer işine girmeyelim” yönünde bir eğilim var Avrupa’da...

Öğleden önceki bölümünün ikinci konuşmacısı, “Bölgenin kalkınmaya dönük ihtiyaçları, potansiyelleri, dezavantajları” başlığıyla Gazi Üniversitesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Aziz Konukman idi:

“Ekolojik zararların maliyeti ölçülemez, bu durumda en iyisi kalkınmadan vazgeçelim,” yönünde, büyüme fetişizmine karşı çıkan bir akım var. Fakat toplum kalkınma ile büyüme arasındaki farkları tartışmıyor ki; büyüme eşittir kalkınma paradigması çoktan değişti. Fakat ne değişti? Merkezi plan, kaynak tesisinde halkla bütünleşme var. Merkezden her şeye müdahale eden planlama anlayışı çöktü. Sosyal kalkınma getirelim dediler; bu anlayış neoklasik iktisadın içinden çıktı fakat rezil bir hale sokuldu, ideolojik içeriği boşaltıldı, toplumun rıza göstermesini sağlamanın bir aracı haline getirildi. Sosyal kalkınma, belediyeçilik çok güzel kavramlar... Fakat cevap aranan soru, “kalkınmanın sonuçları üzerinden riskleri nasıl minimize edebiliriz?” sorusu... Sosyal riskleri azaltma projeleri, yoksulluğu azaltmayı amaçlar, yok etmeyi değil. “Sürdürülebilir kalkınma” anlayışı çevre sorunlarını dikkate almayı hedefliyor fakat aynı zamanda sola ait kavramlara el atıp devlete karşı halkın rızasını kurmayı da sağlıyor.

Kesinlikle sosyal fayda-maliyet analizlerini dikkate almamız lazım. Topluma maliyeti yararından fazla ise reddetmemiz gerekir; sosyal maliyetler ölçülemiyorsa hiçbir şey yapmayalım... Kalkınmayı reddetmeye varıyor o zaman iş...

Neoliberal sözcükler kulağa çok hoş geliyor, mesela “yönetişim”; sivil toplum-kamu diyalogu... Sözüm ona yönetişim diye, toplantılara sermaye örgütlerini çağırıyorlar STK olarak... STK, “Sermaye Tabanlı Kuruluş” haline gelmiş durumda... Böylece sermayenin üç temsilcisi “yönetişim” adı altında bir araya gelmiş oluyor. Fakat sermayenin kendi içinde de çelişkiler var; mesela turizmciler nükleer santrale her zaman karşıdır...

Sinoplulara müjde veren Turizm Bakanı, “Sinop’ta nükleer turizmi geliştiriyoruz” diyor. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı - KUZKA’nın vizyonu, “Sürekli üreten, birlikte yükselen, doğal

dokusuyla fark yaratan Kuzey Anadolu” şeklinde belirlenmiş. Böylece güzel lafların içeriklerini boşaltıyorlar.

KUZKA'nın “yerel aktörlerin etkin katılımı ile” hazırlandığını söylediği 2014-2023 TR82 Bölge Planı'nın “Çevre ve Enerji” başlıklı 5. Bölümünde (raporun 143.-158. sayfaları arasında) o güzel laflarla özetlenen vizyonun ne anlama geldiğini anlıyoruz; bu bölüme ben “şeytan ayetleri” diyorum. Sayfa 158'de nükleer enerjiden şöyle bahsediliyor:*

Nükleer enerji, birçok ülkede elektrik üretiminde artan oranda kullanılmasına rağmen bazı ülkelerde kullanımı azalmaktadır. Ülkemizde ise Mersin'de ve Sinop'ta nükleer santral yapımı planlanmaktadır. Nükleer santraller hem olumlu hem de olumsuz etkiler doğurmaktadır. Olumlu etkilerden en önemlilerinden bir tanesi nükleer santrallerin hem teknoloji transferini hem de yüksek istihdam artışını tetikleyici bir etki yaratmasıdır. Özellikle Sinop ölçeğinde düşünüldüğünde nükleer santral yan sanayinin gelişimini ve istihdam artışını sağlayacaktır. Ayrıca Sinop Üniversitesi'nin araştırma ve öğrenci kapasitesini artıracak ve hizmet sektörünün gelişimini sağlayacaktır. Nükleer santrallerin geçmiş kötü deneyimlerinden ders alarak yeniden tasarlandığı düşünüldüğünde, bu yatırımın hem Sinop'un hem de Bölgenin gelişimi için önemli bir adım olduğu görülmektedir. Nükleer santrallerin olumsuz etkilerinin başında ise yöre halkının güvenlik konusundaki kaygıları bulunmaktadır. Özellikle radyasyona maruz kalma riski en büyük kaygılardandır. Ayrıca nükleer santrallerin kuruldukları alanın çevresindeki taşınmazların değerlerinde de düşüşler yaşanmaktadır. Sinop ve çevresinde yapılacak alt ölçek planların olumlu ve olumsuz etkiler düşünülerek yapılması gereklidir. Özellikle santralin çekeceği istihdam, Ar-Ge yatırımı, yan sanayi ve hizmet sektöründe faaliyet gösterecek firmaları gözetken ve radyasyon riskini minimize eden önlemlere öncelik verilmelidir. Santral ile birlikte Sinop'un doğal gelişim eğilimi radikal bir değişikliğe uğrayacak olup; bu değişimin sürdürülebilir kılınması için ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde etkin ve uyumlu politikalar geliştirilmesi gerekmektedir.

Devlet çokuluslu şirketlerin sözcüsü... Keşke devletin kendine ait bir dili olsa; oysa devlet uluslararası sermayenin kuklası...

Bu rapor yakın zamana kadar taslak halindeydi, 2014-2023 raporu 2015 yılında kesinleşti. Bu raporun 2014 yılı sonuçlarını istiyorum, veremiyorlar.

Aziz Konukman'ın konuşmasının ardından toplantı katılımcıları görüşlerini paylaştılar:

- Öncelikle şu an bulunduğumuz fiziki ortamla ilgili özeleştiri; toplantının başında, aşağıdan yukarıya dönüşümlerin desteklenmesi gerektiği ifade edildi oysa biz şu anda tam tersi durumdayız, kamusal konuları tartışıyoruz ama bir oteldeyiz. Burada yaratılan bilgi o kadar değerli ki fakat bu bilgileri cebimize koyup gideceğiz. Bu bilgilerin daha fazla insana, halka ulaşması için ne yapacağımızı konuşmalıyız. Mesela bu tartışmayı valiliğin önündeki meydana yapmalıyız.

http://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_8_HO1N88OG_2014-2023-bolge-plani.pdf

- Doğanın ve sermayenin yasalarının nasıl işlediğini biliyoruz; bu nedenle çevresel maliyeti ölçemiyoruz söylemi çok bilimsel değil. Fikret Adaman konuşmasında “depremin ne zaman olacağını bilmiyoruz” dedi, biliyoruz. Biz Kuzey Anadolu fay hattının ne zaman kırılacağını, neye yol açacağını biliyoruz, ölçüyoruz. Doğanın yasalarını biliyoruz yani. Sermayenin yasalarını da biliyoruz; Volkswagen reklamı örneğindeki gibi, “güveninizi kazanmak için her şeyi yapacağız, sosyal yapıdaki sorunları çözüp kazancımıza bakacağız”. “Çevre ya da doğa alınır-satılır şeyler değil” dedi Fikret Adaman, oysa Yeşil Yol Projesi doğanın nasıl alınıp satıldığını göstermiyor mu?

Nükleer santraller sadece ölçülebilecek bir zarar vermekle kalmaz; bir kaza olmasa bile tesisin varlığının 50 km. çeperindeki bölgede sağlığa nasıl zarar verdiğini biliyoruz.

Bölge sınıflandırması ile ilgili farklı tanımlar var. TR82 denen sınıflandırma başlı başına bir sorundur; Sinop’un ekonomik ve doğal verilerini en iyi biz Sinoplular biliyoruz. Bölge tanımlamasını farklı kriterleri gözeterek ele almamız gerekiyor. Türkiye’de 79 fiziki bölge tanımlaması yapan hocam Oğuz Erol’a göre Sinop, fiziki ve sosyo-kültürel olarak farklı bir bölge içinde yer alıyor.

- Fikret Adaman “çevresel maliyeti ölçmemek” derken, dünyanın işleyişine ilişkin belirsizlikleri kast etti; örneğin GDO’lu tohumların gelecekte ortaya çıkabilecek hastalıklardaki rolünü şu andan bilemiyoruz. Ölçmemek, reddedelim demek değil. Bizim ÇED’lerde yapılsın diye uğraştığımız finansal değerlendirme metodları var; her şeyin değeri parayla ölçülemez, bu mümkün bile olsa reddedilmeli. İnsan hayatının değeri nedir örneğin, bazı iktisatçılar insan hayatına bile değer biçebilir ama bu kabul edilebilecek bir şey değildir. Faydasını, maliyetini bilemediğimiz için önerilen projeyi reddetmekten bahsedilmiyor: Böylesi kararlar bu projelerden etkilenecek paydaşların katılımı ile verilsin demek isteniyor. Sonuçları ölçülemeyecek kadar tehlikeli durumlarda, bu kararlar sonuçlardan etkilenecek tüm kesimlerin katılımı ile verilmeli.

- Biz hem meta ilişkilerini reddedip hem de her şeyin maliyetinin ölçülebileceğini nasıl düşünüyoruz? Elbette bazı zararlar ölçülemez. Riskleri yönetelim; “bu işin fitratında var” diyemeyiz.

- Toplantılarımızı kamusal mekânlarda yapmaya gayret ediyoruz fakat her zaman bizim kullanımımıza açık olması gereken belediye, valilik ve benzeri kamu kurumlarına ait mekânları almakta zorlanıyoruz. Sinop’ta da önceliğimiz bir kamu mekânı oldu, Öğretmenevi’nin toplantı salonunu kullanmak için epeyi uğraşmamıza rağmen olumsuz yanıt aldık.

- Bilim ölçülebilirlik üzerinden hareket eder. Sinop’a yapılacak bir nükleer santralin etkileri de ölçülebilir. “Yönetişim” bize ait bir kavram değil; bu kavramı, bütün kesimlere sorduktan sonra karar almak olarak anlıyorum fakat bizde böyle bir kültür yok. Kadınların sezaryen olup olmayacağına dahi birisi karar veriyor örneğin; kime soruluyor? Yönetişim bizim ülkemizde geçerli değil, o yüzden “yönetişim” deyip de hayatımızda varmış gibi yapmayalım. Mesela maliyet/risk analizi yapılsaydı, Soma önlenibilir miydi?

- Sermaye birikim biçimi bugün coğrafyayı yeniden değerleyerek değişti. Günümüzde hava da su da alınıp satılan şeylerdir. Santral patladıktan sonra sonuçları üzerinden mi ölçeyeceğiz maliyet-risk ilişkisini, ben bunu anlamadım.

Öğleden sonra moderasyonu KESK Sinop Şubeler Platformu Dönem Sözcüsü Metin Gürbüz tarafından yapılan, "Nükleer Santral Projesi: Bölgesel Politika ve Yatırımların Belirlenmesi Süreçlerinde Yurttaşların Müdahillilięi" başlıklı oturumda ilk sunum Elektrik Mühendisleri Odası Enerji Çalışma Grubu Başkanı ve NKP Türkiye'den Nedim Bülent Damar tarafından gerçekleştirildi:

Nükleer enerji santralleri Türkiye'de ilk olarak 1966'da, enerji olarak 1953'te gündeme geldi. Bu çerçevede Nükleer Santral Dairesi başkanlığı oluşturuldu, 1966'da seçilen üç yerde santral kurulması için harekete geçtiler; Akkuyu, Sinop ve Kırklareli-İğneada. Aradan geçen 50 yıl içinde dünyada çok şey değişti, teknoloji çok ilerledi. Fakat TC Devleti 66'da aldığı kararı uygulamakta ısrar ediyor. Son olarak İğneada için Çinliler ve ABD'li Westinghouse firması ile ön protokol imzalandı.

Nükleer santral elektrik üretimi için yapılır, elektrik üretmek için başka kaynaklar yok mudur? Biliyoruz ki nükleer dışında yenilenebilir enerji kaynakları, kömür vb. 11 adet kaynak vardır. Nükleer santrali diğer kaynaklardan ayırıştıran en önemli husus, bir kaza durumunda çıkacak sonuçların kaldırılabilir sınırlar içinde olmamasıdır. Üstelik bu zararlı sonuçlar ölçülebilir değildir, Çernobil'den sonra bile henüz netleşmemiş zararlar mevcuttur. Biz elektrik mühendislerinin işi elektrik üretmek, dağıtmak ve benzeridir. Bir kaza durumunda ele alınan ilk husus, can kaybı tehlikesidir. Bütün enerji üretim kaynaklarında bir kaza tehlikesi vardır, fakat bunlar, ölçülebilir, önlemleri alınabilir sonuçlardır. Bir nükleer santralde kaza riski göze alınamaz.

Devlet kurumları, elektrik enerji ihtiyacı tahmini yapıyor; 2013 yılını esas aldığımızda TEİAŞ'ın (Türkiye Elektrik İletim AŞ) hazırlamış olduğu rapora göre 415 milyar 680 milyon kilovat saat enerji üretimine ihtiyacımız olduğu ifade ediliyor. 2014 itibarıyla 256 milyar kilovat enerji üretme kapasitemiz var, bu bize yetmez. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, başvurulara ve enerji üretim tesislerinin kurulumuna lisans verir. 2015 başı itibarıyla yapımına başlanmış, çeşitli oranlarda yapımı tamamlanmış elektrik üretim santrallerinin kesin üretim kapasitesi 260 milyar kilovat saat. 2014 yılı ile 2015 yılı toplamı 515 milyar kilovat saat olur... TEİAŞ'ın bulgusuna göre 100 milyar kilovat saat fazla üretim kapasitesine sahip olacağız. Gördüğünüz gibi 2023 yılında elektriksiz kalmayacağız. Yenilenebilir enerji kaynaklarına gelirsek, Türkiye'nin güneş enerjisi potansiyeli 380 milyar kilovat saat... Yani, nükleer santral yapmaz isek karanlıkta kalacağımız doğru değil.

Nükleer santralin tehlikesi var, üstelik ürettiği enerjiye ihtiyacımız da yok. Nükleer santralde üretilen enerji ucuz da değil: Nükleer santral sahiplerinin devlete satacağı elektrik fiyatı şimdiden belli...

Peki nükleer santrallerin yararları nedir?: Nükleer santrallerin karbon emisyonlarını azaltmakta bir faydası var.

Dışa bağımlılığımızı azaltıyor mu? Türkiye'de uranyum var mı bilmiyoruz, varsa bile bunu yakıt haline getirebilecek tesis yok. Bu tesisler dünyanın yedi ülkesinde mevcut. Dolayısıyla böyle bir yakıt kullanmak zorunda olan bir santralin dışa bağımlılığı azaltma olasılığı yok.

Nükleer santralin yapılması durumunda ortaya çıkacak sorunlar, dünyanın da çözemediği sorunlar... Birincisi nükleer atık sorunu: Ya iyileştirip tekrar nükleer atık olarak kullanılacak (bu durumda bile yine atık üretir) ya da bir yerde depolanması lazım. Nükleer santral işleten hiçbir ülke bu atıkları nerede depolayacağı sorununu çözebilmiş değil.

Bir diğer sorun da nükleer santralin sökülmesi esnasında ortaya çıkıyor. Nükleer santrallerin bir teknik ömrü var; çoğu yerde bu süre 40 yıl, en fazla 60 yıldır. Bu sürenin sonunda santralin sökülmesi lazım... Şu anda dünyada 600 nükleer reaktör var, 438'i aktif durumda, 150'si kapatılmış. Bunlar arasında sökülmesi tamamlanmış bir tanesi bile yoktur. Bu, gelişmiş denilen ülkelerin de çözemediği bir sorun...

*1 Nisan 2015'te TBMM'ce kabul edilen ve Japonya tarafından Sinop'ta nükleer santral yapımını öngören uluslararası anlaşmaya göre, kullanılmış yakıt ve nükleer atığın nihai bertarafından TC hükümeti sorumlu olacak. Devlet, işletici şirkete elektriğin fiyatını düşürmesi karşılığında atığın bertarafından sorumlu olacağını sözünü verdi.**

Söz konusu anlaşma, nükleer yakıt imalat fabrikası (NYİF) kurulmasını ve yakıt çevrimi NYİF yapılmasını teşvik ediyor. Dünyada NYİF kurulan bölgeler radyoaktif kirliliği en yüksek, en tehlikeli bölgelerdir. Hem de bu maddeye dayandırılarak Fransa ve Japonya'dan nükleer atıklar getirilerek Sinop'ta depolanmasının önü açılıyor.

Nükleer santrallerde kaza riskinin "10 milyonda bir" olduğu söyleniyor. Şimdiye dek dünyadaki 600 reaktörün 5'i patladı; bu yüzde 1 riske tekabül ediyor. Üstelik daha küçük kazaların sayısı 6000'den fazla... Demek ki kaza olasılığı düşük değil...

Bülent Damar'ın sunumunun ardından katılımcıların ekleme ve katkıları:

- Nükleer santraller aynı zamanda silah üretmek için de kuruluyor. Sinop'un Akkuyu'dan farkı, ticari elektrik üretiminde yeri olmayan iki izotoptan bahsediliyor, Sinop'ta bu izotopların bulundurulmasına izin veriyor yasa; bunlar silah üretiminde kullanılıyor.

- TC nükleer atıkları bertaraf edecek bir idare kuracak diye rivayet ediliyor. Fakat, İngiltere'de olan gibi, ne atık varsa olduğu yerde kalacak bence...

- Nükleer santralleri olumlayanların üç savı var: 1. Enerjide bağımsızlık 2. Nükleer silah üretimi 3. Nükleer enerjiye sahip olarak gelişmiş ülkeleri yakalamak...

Ermenistan ve Gürcistan'da da nükleer santral var ama halk yoksulluktan kırılıyor. Bölgemizde nükleer silah bakımından en güçlü ülke olan İsrail nükleer teknolojiye sahip değil... Mersin ve Sinop'taki santrallerin maliyeti 22,5'ar milyar dolar olarak açıklandı. Oysa Japonlar maliyet rakamını 16 milyar dolar, bağımsız kaynaklar 11-12 milyar dolar olarak açıklıyor. Aradaki fark neden kaynaklanıyor?

<http://sendika8.org/2015/04/erdogan-enerji-ihtiyaci-dedi-sinopa-nukleer-santral-sabaha-karsi-meclisten-gecti/>

- Nükleer santrallerin Türkiye ekonomisine katkısı nedir? Yapılması planlanan bu su soğutmalı santrallerde bir reaktör, saniyede 30 metreküp su kullanacak. Yani İstanbul'un bir günlük suyunu alıp, klorlu su olarak deniz ortamına geri bırakacak. Bilim insanları bunun sonucunda neler olacağını kestiremiyor. Karadeniz kapalı bir deniz; Türkiye balığının yüzde 80'e yakını Karadeniz'den çıkıyor, bu çok büyük bir ekonomik değer... Aynı zamanda burası, göç kuşlarının istasyon bölgesi, plankton yönünden de zengin olduğu için Karadeniz'e giren balıkların beklediği bir bölge... Bu su ile soğutma yaparsanız balığı yok edersiniz.

- Çeşitli ülkelerdeki kapanmış 150 reaktörün 80'i AB ülkelerinde, 30'u Kanada'da, 11'i Japonya ve Tayvan'da, 11'i ise gelişmekte olan ülkelere bulunuyor. Yapım aşamasında olan reaktörlerin 51'i gelişmekte olan ülkelere, 4'ü AB ülkelerinde, 5'i (79'dan beri yapım aşamasında olan) ABD ve Kanada'da yer alıyor. Gelişmekte olan ülkelere yeni reaktör yapılmıyor, başka enerji kaynakları ve yenilenebilir kaynaklardan enerji üretimine yönelmiş durumdadır. Dünyada elektrik tüketimi yüzde 1'in üzerinde artıyor, Almanya'da bu oran yüzde 2,5...

- Balıkçılık, Sinop ve çevresinde en önemli geçim kaynağı, nükleer santral yüzünden suların ısınacak olması balıkçılığı bitirecek; Sinop'ta denizden geçimini sağlayan on binlerce balıkçı var.

Toplantıda son olarak, Sinop Nükleer Karşıtı Platform Koordinatörü Zeki Karataş, nükleer santral projesinin kente ve bölgeye olası etkileri ile nükleer santrale karşı mücadelenin geçmişi hakkında bir sunum yaptı.

Sunumun ardından yapılan, konuyla ilgili tartışmadan notlar:

- Termik santrallerin piyasaya sürülmesi, nükleer santrallere yönelik tepkileri yumuşattı. Nükleer santralleri eylem ve hukuk yoluyla durduracağız.

- Nükleer santral, enerji ihtiyacını karşılamaya dönük bir proje değilse nedir? Türkiye her şeyi eline yüzüne bulaştırıyor. Nükleer santral projesini karar sürecine götüren parametreler neler? Ortadoğu'da girdiğimiz savaş ortamı bu süreçle doğrudan ilişkili... Her iki nükleer santral süreci de uluslararası anlaşmalarla, yargısal denetimlerden kaçırılarak yapıldı.

- Sinop'un CHP'li Belediye Başkanı kentin çevresel sorunlarının ya da nükleer santrale karşı mücadelenin yanında yer almıyor. Kentin 150 yıllık bir binası Akkuyu nükleer santralinin propagandasına tahsis edildi. Sinop'un yerleşim bölgelerine yakın bir yerde (Sülükgölü mevkiindeki eski radar üssünde) füze deneme rampası kuruldu. Sorulduğu zaman bunların devlet projesi olduğu söyleniyor. Gerze Belediye Başkanı, KUZKA ile birlikte Miami, Japonya gezileri yapıyor. Sinop Belediye Başkanı ne yapmalı? Bunu da konuşmalıyız.

- Sinop Belediye Başkanı'nın genel bakışı AKP'den farklı değil; oldu-bittici ve otoriter devletçi bir tarza sahip bir siyasetçi... CHP'li nükleer santral karşıtlarına düşen görev, CHP'nin genel enerji politikalarını değiştirmek yönünde baskı yapmaktır.

- "Nükleer felakettir, Termik ise cinayettir" sözü ile başlamak istiyorum. Belediye başkanı hakkındaki fikirlerinizi destekliyorum.

Toplantıya katılan 9. Sanad Reklam Ajansı (Sinop'ta kurulması planlanan nükleer santralin iletişim ajansı) temsilcisi, sorular üzerine iletişim ofisinin Sinop'ta henüz kurulmadığını, santralle ilgili bir tanıtım filmi vb. bir hazırlığın olmadığını, iletişim ofisi çalışmaya başlayınca kentteki STK'ları toplantılara davet edeceklerini söyledi.

- Mersin'de 1. İdare Mahkemesi, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın, Akkuyu'daki nükleer santral projesi için Türk Hükümeti'ne Şubat 2014'te teslim ettiği raporu Enerji Bakanlığı'ndan istedi. Bakanlık halktan gizlediği bu raporu mahkemeye vermeyi de reddetti. Raporu, nükleer santral projesiyle ilgili eleştiriler yer alıyordu. Bizim de bu tip toplantılarda biriktirdiğimiz bilgileri halka düzenli olarak iletmemiz lazım. Bilgi kendini savunmayı sağlar, Yoksa Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Sinop'a gelir, ofis açar, ilkokul çocuklarına nükleer enerjiyi temiz enerji diye yutturur.

- Elektrik Mühendisleri Odası (EMO), Reklam Kurumu'na başvurarak, yalanlarla dolu nükleer santral reklamının* yayından kaldırılmasını talep etti. TC Devleti, Jersey Kanal adalarında kamu adına bir şirket kurdu, amacı Sinop'a yapılacak nükleer santral finansmanının düzenlenmesi... Bu yönüyle de hem kirli hem ahlaksız bir enerjidir nükleer enerji...

- Rüzgâr, güneş gibi diğer enerji üretim modellerinin de dava konusu olduğu söylendi. "Ne olursa olsun üretmek" yerine "talebi yönetmek" ile ilgilenelim. Katma değeri yüksek, enerji gideri düşük alanlarda uzmanlaşmamız lazım; binaların mantolanmasından başlayın, enerji tasarrufuna yönelik kamusal teşviklere ve benzeri önlemlere ihtiyacımız var.

- Maliyeti yüksek, kirli ve atık sorunu var... Hukuksal yönden mücadele edilmeli ama siyasi olarak da mücadeleye devam etmeliyiz. Biz güç elde edip de, bu gücü başkaları üzerinde kullanmak istemiyoruz.

- "Kimin için Enerji?" yanıtını içeren bir konferansı biz EMO Samsun olarak Sinop'ta organize edebiliriz, eğer talep edilirse...

- 2007 yılına kadar dünya, Türkiye'ye nükleer santral yapma konusunda izin vermedi. 2007'den sonra bu karar verildi. Bizim mücadelemizde olması gereken şey; siyasal demokrasi mücadelesidir. Siyasi partiler ancak ve ancak oy kaygısı ile politikalarını değiştirirler.

Toplantıya katılan kurumlar:

Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Boğaziçi Üniversitesi

TEMA Vakfı Sinop

Pusul Gazetesi

Yeşil Gerze Çevre Platformu

9.Sanad Danışmanlık

Sinop NKP
Samsun Çevre Birlikteliđi
Sinop Gazeteciler Cemiyeti Başkanı
Sinop Hemşerilik ve Dostluk Derneği
Cumhuriyet Halk Partisi İl Başkanlığı
Sinop Çevre Dostları Derneği
sinopbizim.org
Taraf Gazetesi
Örsan Tekstil
Sinop Üniversitesi İİBF İktisat
Sinop Çevre Birliđi
KESK/Sinop Şubeler Platformu
KESK/Sinop Eğitim Sen Şb.
KESK/SES Sinop İl Temsilciliđi
EMO Ankara
EMO Samsun
Ayancık Çevre Koruma Derneği
Terme Çevre Platformu / Terme ÇEKÜL